

Č. 4/2000

I v případech, kdy hodnota ohrožených druhů živočichů, nepřihlášených k celnímu řízení při dopravě přes státní hranice, nedosahuje ani zdaleka částky 80 000 Kč, může se jednat o trestný čin porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 trestního zákona, budou-li zjištěny okolnosti, které znamenají podstatný zásah do ochrany obecného zájmu, a to zejména v návaznosti na zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, a Úmluvu o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí uveřejněné pod č. 572/1992 Sb.).

Nejvyššímu státnímu zastupitelství byl prostřednictvím Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové doručen podnět Celního ředitelství v Hradci Králové ke sjednocení aplikační praxe při posuzování případů, kdy dochází k dovozu nebo vývozu živočichů chráněných ve smyslu shora citovaného zákona č. 16/1997 Sb. přes státní hranice, jejichž hodnota případně nedosahuje částky 80 000 Kč a jednání pachatele je zpravidla posuzováno toliko jako celní přestupek či celní delikt a nikoliv jako trestný čin podle § 124 tr. zák., byť by se jednalo i o přepravu zvláště chráněných druhů živočichů.

Uvedené problematiky se týkají tyto předpisy:

- 1)** Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí uveřejněné pod č. 572/1992 Sb., o přístupu České a Slovenské Federativní Republiky k Úmluvě o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin ze dne 3. března 1973 (Washingtonská úmluva - CITES), která pro ČSFR vstoupila v platnost dnem 28. května 1992 (a jako nástupnický stát po ČSFR váže i Českou republiku).
- 2)** Zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Předmětem úpravy tohoto zákona je stanovení podmínek pro vývoz nebo dovoz ohrožených druhů živočichů a rostlin, a to v obchodním i neobchodním styku.
- 3)** Vyhláška č. 82/1997 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 16/1997 Sb., ve znění vyhlášky č. 264/1998 Sb. Vyhláška stanoví především seznamy ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin chráněných mezinárodní úmluvou (CITES), na něž se vztahuje působnost citovaného zákona.
- 4)** Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (§ 5 odst. 6, § 50, § 53), ve spojení s vyhláškou č. 395/1992 Sb., vymezující chráněné druhy živočichů a rostlin na území České republiky.

K naplnění skutkové podstaty trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák. je třeba prokázat naplnění těchto formálních znaků citovaného trestného činu:

- a) podstatné ohrožení obecného zájmu,

b) porušení zákazu nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží.

Ad a) :

Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou je trestným činem jen tehdy, když pachatel „**ohrozí obecný zájem podstatně**“. Dle současné judikatury i dle důvodové zprávy k novele trestního zákona č. 175/1990 Sb. se podstatným ohrožením obecného zájmu rozumí taková porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou, u nichž cena zboží překročí zpravidla 80 000 Kč. Pokud tedy hodnota chráněných živočichů (§ 2 zákona č. 16/1997 Sb.) převážených přes státní hranici České republiky bez povolení ministerstva vydaného podle § 5 citovaného zákona dosáhne uvedené částky, nebude pochyb o tom, že došlo k podstatnému ohrožení obecného zájmu, a nebude nezbytné dovozovat podstatný zásah do obecného zájmu z dalších okolností případu.

V případech, kdy hodnota nebo cena živočichů převážených bez náležitého povolení nebude částky 80 000 Kč dosahovat, ani se k této přibližovat, bude vždy nutné zkoumat, zda nejsou dány jiné okolnosti, které by znamenaly podstatné ohrožení obecného, resp. veřejného zájmu. Takovými okolnostmi je především hrubé porušení zvláštních předpisů nebo zvláštního režimu.

V předmětných případech, tj. v případech nepovoleného dovozu či vývozu ohrožených druhů živočichů, je třeba vycházet především ze shora citovaných zvláštních předpisů.

V souladu s úmluvou CITES jsou ohrožené druhy živočichů zařazeny v zákoně č. 16/1997 Sb. do tří kategorií (§ 2 odst. 1 cit. zákona, přílohy 1 - 3 vyhl. č. 82/1997 Sb., ve znění vyhl. č. 264/1998 Sb.). Druhy živočichů uvedené v příloze 1 jsou přímo ohroženy vyhubením a obchod s nimi je předmětem zvlášť přísných opatření a je povolován jen za výjimečných okolností. Druhy v příloze 2 nejsou bezprostředně ohroženy vyhubením, mezinárodní obchod s nimi však musí být regulován, je nutno je chránit usměrňováním dovozu a vývozu. V podstatě stejné principy platí i pro ohrožené druhy živočichů v příloze 3, regulace obchodu s nimi se však týká pouze těch států, na jejichž návrh jsou chráněny. Obecně lze konstatovat, že dovoz a vývoz ohrožených živočichů uvedených ve všech třech přílohách bez povolení vydaného ministerstvem je zakázán (s menšími výjimkami týkajícími se živočichů z přílohy 3 a přímého tranzitu - § 6 zákona č. 16/1997 Sb.).

Rovněž naše chráněné druhy živočichů jsou zařazeny zákonem č. 114/1992 Sb. a vyhláškou č. 395/1992 Sb. do tří kategorií podle stupně ohrožení. Pokud jde o vývoz, není mezi jednotlivými kategoriemi rozdíl, obecně je zakázáno je vyvážet, výjimečně může povolit vývoz ministerstvo životního prostředí. Pokud jde o dovoz, je třeba vycházet ze zákona č. 16/1997 Sb.

V konkrétním případě bude nutné pro zjištění, zda obecný zájem byl ohrožen podstatně, vždy zkoumat, jaký druh živočichů byl bez provolení přes hranice převážen, neboť nepochybně pro posouzení závažnosti zásahu do ochrany veřejného zájmu je významné, zda se jedná o druh živočichů bezprostředně ohrožených ve své existenci či jde o druh, který takto výrazně dosud ohrožen není.

Dále je nutné přihlídnout též:

- k množství nepovoleně převážených živočichů,
- ke způsobu jejich přepravy,
- k možnosti zavlečení nálezů zvířat a nemocí přenosných ze zvířat na člověka,
- k hrozcímu porušení povinností vyplývajících ze zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči (zejména § 28 až § 38 upravující podmínky dovozu, vývozu a tranzitu),

- k dalším okolnostem zvýrazňujícím ohrožení obecného zájmu (např. nepovoleným přesunem určitého druhu ptáků, ryb, ještěřů, plazů apod. může být závažným způsobem ohroženo i životní prostředí).

Teprve po zvážení všech shora naznačených okolností bude možno učinit závěr, zda v konkrétním případě, kdy hodnota nepovoleně přepravovaných živočichů ani zdaleka nedosáhla částky 80 000 Kč, došlo k podstatnému ohrožení obecného zájmu či nikoli.

Ad b)

Pokud jde o naplnění znaku „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“ je situace podstatně jednodušší, neboť z již toho, co je uvedeno výše, vyplývá, že shora citovanými zvláštními předpisy je dovoz i vývoz ohrožených druhů živočichů bez povolení zakázán či regulován. Při nepřihlášení těchto živočichů k celnímu řízení při přepravě přes státní hranici tedy nejde pouze o porušení ustanovení § 80 odst. 1 zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění zákona č. 113/1997 Sb., nýbrž tímto nepřihlášením jsou porušovány též zvláštní předpisy, které upravují tranzit zboží, jehož dovoz, vývoz nebo průvoz je zakázán nebo omezen, u kterého je přeprava přes státní hranice vázána na zvláštní povolení.

Pro úplnost třeba konstatovat, že vždy je nutno věnovat pozornost i případnému souběhu s jiným trestným činem (zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák., ohrožení životního prostředí podle § 181a, § 181b tr. zák., šíření nakažlivé choroby § 189, §190 tr. zák., týrání zvířat podle § 203 tr. zák.).